

Književna poročila.

I.

Jezik v Mat. Ravnikarja »Sgodbah svetiga pisma sa mlade ljudi«.

To je naslov razpravi natisnjeni v šolskem izvestji Novomeškega gimnazija za šolsko leto 1888/89, katero je napisal gimnazijski nadomestni učitelj g. Viktor Bežek. Vsak jezikoslovec slovenski, a tudi marsikateri ne-veščak, ki se sploh zanima za slovenščino gotovo z veseljem pozdravlja to razpravo, ki ga pregledno in jedrnato pouči o slovenščini, kakeršno je pisal vladika Ravnikar, ta znameniti slovenski prozaist, ta »steber slovenskega slovstva«. Pohvaliti moramo torej g. pisatelja še posebno zato, ker si je izbral za svojo razpravo predmet, ki se tesno tiče književnosti naše in torej (kakor rečeno) utegne zanimati tudi marsikoga izven šolskih krogov; žal da so namreč v naših srednješolskih programih slovenske ali slovenstva se dotikajoče razprave takó redke — biti bi morale redne. Nikdo pač ne bode tajil, da nam je treba i pri znanstvenih razpravah in razpravicah bolj ozirati se na potrebe naše nego na to, kaj bi bilo videti učeno. — Skrb nas bodi pred vsem slovenščine, za nemščino že dovolj skrbé naši nasprotniki in za staroklasične študije brigajo se učenjaške legije pri onih národih, ki so že zdavnaj lahko brez skrbi za národni obstój. Nam bodi stari klasicizem iz literature modernih narodov le pomoček v dosego naših svrh. Pri drugih se učimo, kakó treba slovstveno polje obdelovati, a obdelujemo pa potem svoje. Toda vrnimo se k svoji razpravi!

Vsa razprava je pregledno razdeljena, (želeli bi samó še to, da bi bila ta razdelitev tudi tipografsko razvidneje zaznamovana). V prvem oddelku (pag. 5—20) obravnava gosp. razpravljalec glasoslovje, najprej vokalizem, a potem konsonantizem. To poglavje je primeroma najobširneje. V drugem oddelku (pag. 21—30) razpravlja oblikoslovje v nastopnih pododdelkih: Moška in srednja sklanja — Ženska sklanja — Zaimenska sklanja — Zložena sklanja — Glagol. — Tretji oddelek (pag. 30—39) obravnava sklanjo v naslednjih pododdelkih: Sklonoslovje — Skloni s predlogi — Zaimenki — Pridevnik — Glagol. — Na konci (pag. 39—42) pridejan je še četrti oddelek govoreč o stilistiških posebnostih, ki se nahajajo v Ravnikarjevih »Sgodbah«. Leksikalnega oddelka g. razpravljalec svoji razpravi ni pridejal, to pa zato, ker mu je bilo, kakor nam na konci predgovora pag. 4. pové, računjati z omejenim prostorom. Objaviti pa hoče leksikalni del o prvi pri-
liki, ki se mu ponudi.

Nekatere opomnje k tej razpravi prinesemo prihodnjič.

L. P.

Potrdila mi je to in mi rekla, da jo je dala mrtvecu na njega izrecno željo v grób.

Stara baronica Leontina je umrla kake dve leti po bratovi smrti in po nji je prišel grad popolnoma v tuje roke.

Književna poročila.

II.

Jezik v Mat. Ravnikarja »Sgodbah svetiga pisma sa mlade ljudi«.

(Dalje)

Opomnje, ki smo jih zadnjič obetali, ne tičejo se tolikanj razprave same, njene metode in njenih rezultatov; one zadevajo le nekatera vprašanja, ki so nam že delj časa na mislih. Tu se nam je ponudila prilika izpregovoriti o teh vprašanjih, in te ugodne prilike nismo »gonili od praga«. — V predgovoru piše n. pr. g. razpravljalet: »Nekatere reči sem na pamet citoval« i. t. d. Nam se oblike ónih iz romanščine vzniklih, a iz nemščine k nam vzprejetih glagolov, ki se v nemščini končujejo na »-ieren«, v slovenščini prikrojene po VI. vrsti, nikakor nečejo prikupiti. Prvič je zlog -ir- značilen za tujko, drugič pa nam je národ menim da jasno pokazal, kako je prikrojevati take glagole v slovenščini, da jih je namreč z ohranjenim zlogom -ir- staviti v I. razred V. vrste. Preprost Slovenec, ki pošilja sina v srednje šole, daje ga *študirat*, a ne študovat. Slovenski vojak kakor nekdanj tako i sedaj *maršira* in *eksercira*, a ne maršuje in ne eksercuje. Ljubljanski brivci ne razujejo, ampak *razirajo*. Gospodiči in gospodičine po šetališčih *špacirajo*; če imajo dovolj slovenske zavesti in znanja slovenščine, tedaj sevéda se izprehajajo ali šetajo, špacujejo pa ne. Sitni gospodarji in sekantne gospodinje svoje posle večkrat *sekirajo*, sekujejo jih ne. Ob slabih kupčijskih razmerah tržci *falirajo*, a ne falujejo i. t. d. Vzglede, kako da národ vzprejema te vrste tujke, našteji bi lahko še neizmerno veliko. Le tedaj imamo v slovenščini glagol VI. vrste, če si je izposodila samo podstavo za tvoritev glagola, a si je glagol napravila na tej podstavi potem sama. Torej: kritikovati in kritizirati (a ne kritizovati), replikovati (od replika) in popolnoma izposojeno »replikirati«. Ministrujejo ministri na Dunaji, mašni strežniki v Ljubljani pa ministrirajo, a po nekod na kmetih še vedno k (pri) maši strežejo i. t. d. Ako bi utegnil kdo ugo-

varjati, čemu nam te tujke na „irati“? Poslužujmo se svojih domačih izrazov i. t. d., tedaj temu ugovoru prav odkritosrčno pritrdimo, da je upravičen, kajti domačinka zasluži prednost pred tujko. A vender se ne dá tajiti, da vzprejme z napredkom in kulturo vsak jezik veliko množino tujih besed, in da so ti tuji izrazi v nekaterih strokah neobhodno potrebni, ker jih ni mogoče nadomestiti z domačimi. Nikakor torej ne priporočamo, da začnimo vse vprek vzprejemati tujke, če pa jo že vzprejmemo katero, vzprejmemo jo z značajem tujstva, ker je tujka. Ne zahtevajmo torej od slovenskih koncipientov, da bi koncipovali, niti ne od mizarjev in loščilcev, da bi polovali. Slikarji naj ne kopujejo, in risarji naj ne radujejo, če kako črto zavlečejo (radirajo naj jo!). Če pritisne kaka epidemija, kaka otrovna bolezen, skrbno desinficirajmo (kaj bi pač sicer: ali bi desinficovali, ali desinfikovali?). Če smo bolni, dajmo se zdraviti, bodisi kurirati, a nikar kurovati. V spisih, pa če nečemo navajati, naštevati itd., tedaj citirajmo.

Uvaževanja vredno zdi se nam dalje, kar g. razpravljalec v svoji razpravi omeni o participih praet. act. I. na *-ši* ali *-vši*, zaradi katerih je po znani Prešérnovi zabavljici Ravnikar postal glasovit. G. Bežek piše: „In gotovo mu je (sc. Ravnikarju) to šteti v greh, da se je s temi, a tudi skoraj samo s temi oblikami napačne teoriji na ljubo precej oddaljil od narodovega jezika, katerega je sicer tako vestno posnemal in dobro posnemal, ker je znal bistro in na tanko opazovati. Sam priznava, da „take isrezhovanja ref niso kaj slo po Krajnškim v' navadi“, a to je ravno njegova slabost, da je mislil, kakor so tudi drugi slovničarji mislili, da participi nadomeščajoči odvisne stavke zlasti dičijo jezik ter delajo zlog jedernat.“ Zaradi te sodbe moramo g. razpravjalca prav posebno pohvaliti. Žalibog, da tudi med novejšimi pisatelji včasih nekateri bolehajo na participijomaniji. S tem nikakor ne mislimo napovedati sploh participom vojske, vender je upravičena želja, naj bi se pisatelji vsaj v neznanstvenih strokah ogibali deležnikov, kajti narodna govorica jih kaj skopo rabi. Da nam v zlogu znanstvene pisave deležniki včasih kaj dobro služijo, da nam je tu pa tam celó prav težko, skoraj nemogoče izhajati brez njih, temu ne bomo ugovarjali. Toda „sunt certi denique fines.“ Zlasti pa bi kazalo omejiti ravno navedeni particip na *-vši*, ker je v novi slonenščini skoraj do cela izumrl — in mrtve oživljati je težaven posel —, drugič pa ker mu dostikrat celo izobraženci ne vedó prave veljave, torej tudi ne pravilne rabe. — V tem pa, da bi se bil Prešeren z onim sršenom sam zbodel, češ, ker sta oba participa v onem napisu izvedena od nedovršenih glagolov, v tem g. razpravljalcu ne morem pritegniti. — Če tudi Ravnikar v tem obziru le malo greši, a greši vender. (Primeri ondi navedene citate: I. 239 in II. 192.).

L. P.

8*

v zgoranjih razredih tacega učenca, kateri bi takó znal čitati raz ust kakor on. In če se je kaj zgodilo ali pa če je česa kje zmanjkalo, če nobeden drug ne vé za to, on gotovo. — Gluhonemci imajo tudi, ravno zató, ker so primorani vse bolje opazovati, nego polnočutni ljudje, boljši spomin za kraje. Imamo pri nas déklico, s katero se je oče pripeljal iz Dalmacije. Domá je kozé pasla, sukala se samó v prosti prirodi ter bila takorekoč strah vse vasí. Ko pa je prišla v zavod, praskala je sicer okolo sebe, a udala se kmalu svoji usodi; četrty dan svojega bivanja v zavodu — (oče je bil že odšel) — izginila je kar namah in nihče ni védel, kam. Preiskali so vse, ali najti je ni bilo. Čez nekaj časa jo pripelje točaj iz gostilne »Englischer Hof« v VI. okraji, kjer je z očetom nočevala prvi dan, rekši, da je šla kar naravnost v sobo v drugem nadstropji ter si vzela tam iz mize zrcalo in glavnik, katere rečí je bila tam pozabila. — Ako torej pomislimo, da je deklé bilo prvi dan na Dunaji in je pot od gostilne, katera ni blizu zavoda, v zavod šlo samó jedenkrat, čuditi se moramo, da je to mogoče. Ne vem, če bi mogel kaj takega storiti normalno razvit odrasel človek, kateri pride prvíkrat na Dunaj.

Zdaj ko sem naštel vzroke gluhosti, nje nasledke ter omenil svojstev gluhonemcev, hočem povedati še nekoliko zgodovinskih črtic o gluhonemstvu.

(Konec prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Jezik v Mat. Ravnikarja »Sgodbah svetiga písmá sa mlade ljudi«.

(Dalje.)

Na stráni 28. piše g. Bežek: „Glagole nedovršnike tvori R. včasih kaj originalno, seveda dostikrat napačno, a baš te napake kažejo, da je R. živo čutil razliko med dovršniki, a ne znajoč prave oblike pomagal si je, kakor je vedel in znal.“ — Tu bi želeli, da bi bil g. razpravljaec obširneje izpregovoril o tvoritvi imperfektivnih glagolov sploh ter potem natančno razložil, katere izmed ondu naštetih imperfektivnih oblik da se mu

zde originalne ali celo napačne, kajti ta sodba velja naj pač o oblikah „otevati, najdovati“, toda o oblikah „vumévali, otefavati, obrazhujmo“ zdi se nam da ne more veljati. To bi želeli tem bolj, ker se kaže, da „dela slovenski glagol še vedno preglavico nekaterim slovenskim piscem, pisavcem in dopisnikom, da ne rečem celo pisateljem.“ V najnovejši dōbi so namreč začeli delati zmešnjavo v tvoritvi imperfektivnih glagolov. Tako n. pr. g. Fr. S. Lekše („Dom in Svet“ III. pag. 55. in 56.) ostro obsoja oblike „kaznovati, namestovati, opazovati, pojasnovati, zadostovati“ ter proglašajo za jedino pravilne „kažnjevati, nameščevati, opaževati, pojašnjevati, zadoščevati“, češ, ker so ti glagoli pretvorjeni iz IV. v VI. vrsto. To bi bilo, ko bi bilo, in je, kjer je. A najpoprej je treba dokazati, da jih je mogoče izvesti, samo iz IV. vrste, a od nikoder drugod. Toda če bi tudi sicer glagole VI. vrste praviloma izvajali le iz IV., morali bi vendar pisati le „kaznovati, namestovati“ i. t. d. ter za te glagole ustanoviti izjemo in poiskati zanje posebno izpeljavo od drugod, če je dognano, da národ splošno tako govori in pisatelji sploh le tako pišejo, kajti živi jezik je prvi, slovničarsko modrovanje naj pa s treznim preudarkom hodi za njim. Že 1866. leta je opomnil n. pr. Levstik v svoji slovnici (pag. 70.), da bi se glasila dosledno izvedena imperfektivna oblika „ogrniti“ pravilno „ogračati“, da je pa jedino rekovna „ogrinjati“. A nobenemu ni prišlo na misel, da bi bil zaradi tega poskusil uvesti obliko „ogračati“, kajti vse bi bilo smatralo to za slovničarsko igrāčo. *Usus tyrannus* ima v takih vprašanjih tudi odločilno besedo. Da se pa skoro jedino le „kaznovati“ govori in piše, to konstatira g. Lekše sam, a potem nadaljuje tako-le: „Levstikov *kaznjevati* je boljši od *kaznovati*, katera oblika je popolnoma pogrešna.“ — — Kako to, da bi bila tako popolnoma pogrešna? Vsaj se skoro le ta govori in piše! In če pogledamo v Miklošičev staroslovenski slovník (pag. 279.), najdemo tam poleg „kazniti, kažnja“ samo „kaznovati kaznuja“, ne najdemo pa niti Levstikovega „kaznjevati“ niti Lekšetovega „kažnjevati“. V vprašanje, katere oblike bi po teh ali ónih prehodih, po teh ali ónih glasoslovnih pravilih bile še možne, če bi imeli ohranjen ves jezikovni zaklad staroslovenske dōbe, v to vprašanje se nam ni spuščati, mi konstatiramo samo faktum, da *kažnjevati* ni z vzgledi dokazan, *kaznovati* pa že v stari slovenščini zabeležen.

Zdaj si pa še oglejmo nekoliko „nedostatna pravila naših slovníc.“ Kaj nam povedo? Šumanova slovnica nam pové (pag. 191. cf. Mikl. Stamm-bildungsl. pag. 480.), da so glagoli VI. vrste po nekoliko izimenski (*denominativa*), po nekoliko izglagolski (*deverbativa*). Iz modrovanja „ker ima slovenščina glagol *kazniti* (po IV.), mora se glagol VI. vrste glasiti *kažnjevati*,“ iz tega modrovanja bi pa skoraj morali sklepati, da so vsi glagoli VI. vrste deverbativni. Stvar pa ni tako, ampak prav dostikrat sta i glagol IV. i óni

VI. vrste, oba denominativni tvorbi, oba napravljena na isti imenski podstavi. Podajmo še kopico absurdnih vzgledov, kako bi se morali nekateri glagoli VI. vrste glasiti, ako bi jih izvajali po ónem originalnem načinu gospoda Lekšeta. Potem bi morali govoriti in pisati: kupljevati (kupiti), poljubljevati (poljubiti), obljubljevati (obljubiti), zaježevati (zaježiti, stauen), oplazjevati (oplaziti), prilasčevati si (prilastiti si sich anmassen), spamečevati se (spametiti se), obljujevati (obljuditi bevölkern), škojevati (škoditi), zaslejevati (zaslediti), straševati (strašiti), kratkočaševati (kratkočasiti) i. t. d. A v istini govorimo in pišemo: kupovati, poljubovati, obljubovati, zaježovati, oplazovati, prilastovati si, spametovati se, obljudovati, škodovati, zasledovati, strahovati, kratkočasovati. Da se nahajajo v VI. vrsti i deverbativne tvorbe, tega ne zanikavamo; ker pa národ govori, a za národom i pisatelji pišejo: „namestovati, opazovati, zadostovati“, tedaj moramo pač sklepati, da so te tvorbe denominativne; a tudi pravilne so. Da imamo poleg njih časih tudi deverbativne ponavljalnike po 1. razredu V. vrste, to je zopet druga stvar. Da pa ne bi kdo mislil, da tako postopa šele nova slovenščina, navedimo še nekaj vzgledov iz stare, v katerih se kaže, da so iz iste imenske podstave že v stari slovenščini vzrasli lahko glagoli i IV. i VI. vrste. V staroslovenskem slovníku je zabeležen poleg *blagosloviti* (benedicere) tudi *blagoslovovati* (pag. 27.), poleg *grěšiti* (peccare) *grěhovati* (pag. 147.), poleg *iskupiti* (redimere) *iskupovati* (pag. 262.), poleg *neroditi* (non curare) *nerodovati* (pag. 440.), poleg *qroditi se* (stultum esse) *qrodovati* (pag. 1164. i. t. d.), a tudi *učinovati* poleg *učinjevati* (pag. 1082.).

Sicer navaja Miklošič v svoji „Stammbildungslehre“ (pag. 481.) obliki „učinovati, iskupovati“ kot deverbativa od podstav: čini-, iskupi-; pa morda ne po pravici, utegnili bi biti denominativni tvorbi od podstav: činū (ordo), iskupū (redemptio). Ker „bodi fonetika XVI. stoletja podlaga naši pisavi“, navedimo še iz Truberja par vzgledov o denominativnih glagolih VI. vrste. V knjižici „Ta celi catechismus, eni psalmi . . . i. t. d. V Bitembergi Anno MDLXXXIII“ čitamo n. pr. v predgovoru: „kar Bug govory inu *oblubuje*“; poleg „Jesus ta je nas s' tabo smyrl“ (pag. 34.) čitamo „ . . . fe s' Ludmy fpet *smyruje*“ (pag. 41.), poleg „tvojo pravizo resglafsit (pag. 179.) čitamo „tebe Judom *resglafujo*“ (pag. 92.) in „Boga sato sahvalio, Inu drugim *resglafujo*“ (pag. 101.); „vflag zhas tvoje S. Sapuvidi *prestopujemo*“ (pag. 80.). „Kaznovati“ sicer pisatelji XVI. veka menda res nimajo, a tudi „kaznjevati“ ne, kajti pri njih je navaden le „strajfati“ ali „kafhtigati“. —

Prestopimo zdaj k perfektivnosti in imperfektivnosti. Krivo bi bilo misliti, da je vselej glagol VI. vrste imperfektivum od glagola IV. vrste, in če bi tudi zadnji bil perfektiven, kar pa dostikrat ni. Nimamo povsod tako gladke vzajemnosti, kakor n. pr. pri kupiti (kup narediti, emptionem facere

= emere) in kupovati (kup delati, pogajati se, licitari, empturire) ali pri obljubiti (obljubo storiti) in obljubovati (obljube delati).

Večkrat n. pr. glagol IV. vrste zaznamenuje dejanje, a glagol VI. vrste le neko razmerje, neki položaj, in tak imperfektivni glagol VI. vrste perfektivnosti niti zmožen ni — kajti položaj je nekaj durativnega. *Namestovati* torej ni imperfektivum od *namestiti*, a *zadostovati* ne imperfektivum od *zadostiti*. *Namestiti* = na mesto postaviti (ersetzen in locum sufficere); *namestovati* = na mestu biti (vertreten vice fungi, vicarium esse). *Zadostiti* (genugthun satisfacere), *zadostovati* (genug sein sufficere, satis esse). Primerimo še: *strašiti* (impf.) = v strah spravljati, *strahovati* = v strahu imeti; *kratkočasiti* (impf.) = kratek čas delati, *kratkočasovati* = kratek čas imeti, dobro zabavati se; *kumiti* (impf.) = za botra prositi, *kumovati* = boter biti; (po)kmetiti (verbauern) in kmětovati (Bauer sein), (na)staniti (ansiedeln) in stanovati (wohnen) i. t. d. Med naštetimi vzgledi jih je bilo nekaj tacih, v katerih sta obé obliki (i óna po IV. i óna po VI. vrsti) imperfektivni. Nahajajo se pa tudi vzgledi, v katerih sta zopet obé obliki perfektivni n. pr. obdariti in obdarovati, spametiti in spametovati, kazniti in kaznovati. Vzroka perfektivnosti pa nam niti pri „obdarovati“ in „spametovati“ ni iskati samo v predponki. Vzrok je pač v tem, da s temi oblikami izrazimo samo goli faktum, kakor i z oblikami „obdariti“ in „spametiti“, a brez ozira na trajnost. Jednako je „imenovati“ (ernennen) perfektiven glagol. In tako nam tudi „kaznovati“ velja za perfektivum, ker pri tem glagolu navadno ne mislimo na trpež dejanja, ampak naglašamo samo faktum kot faktum. Razločevati nam je dejanski in trajnostni pomen. Imamo torej tudi glagole, ki niso zmožni imperfektivnosti, ker pri dotičnih pojmi h n a v a d n o mislimo le na golo dejanje, a ne na njega trajnost; p o n a v l j a n j e izrazimo pa lahko tudi s perfektivnimi oblikami. „Zadostiti“ (Genüge leisten) n. pr. ni zmožen durativne imperfektivnosti.

Odgovora čaka še neko vprašanje. Kaj je s tistimi glagoli, ki so imperfektivnosti zmožni? Ali napravljajo imperfektivno obliko po VI. vrsti ali ne? Nam se dozdeva, da navadno ne po VI., ampak po V. vrsti, da je torej n. pr. od „opaziti“ (bemerken) imperfektivum „opažati“ (öfters bemerken), kateri se pa naravno večkrat zamenja z glagolom „opazovati“ (= biti na opazu, beobachten), ki je pa izimenski. Od „izraziti“ je izglagolski imperfektivum, „izražati“ (poleg izimenskega „izrazovati“); poljubiti : poljubljati; oglasiti : oglašati i. t. d.

Imamo pa glagole V. vrste prvotno imperfektivne, ki pa veljajo dandanes, ko smo že pozabili ónih perfektivnih oblik, iz katerih so izvedeni, za perfektivne. Taki so n. pr. „plačati“ (platiti), (v)prašati (prosimi), srčati (srěsti). Tem glagolom morali smo, ko so začeli veljati za perfektivne, na

praviti nove imperfektivne oblike in prenesli smo te v VI. vrsto; tako imamo sedaj: plačevati, vpraševati, srečevati. Za temi smo pa potem brez prave potrebe ponaredili slične oblike: izraževati, oglaševati, povračevati itd., katere so ne le da ne neobhodno potrebne večkrat tudi malo blagoglasne in precej dolge. Sevéda katere izmed teh oblik so se že udomačile, tiste rabimo brez pomisla. Pregovora „Kakor se posoji, tako se povračuje“ ne bomo izpreminjali kategorično v „Kakor se posoja, tako se vrača“, oblike „opaževati“ pa poleg „opažati“ in „opazovati“ ni potreba. (NB. *opaževati* je tudi lahko imperfektivum od *opažiti* verschalen in *vračevati* je tudi lahko imperfektivum od *vračiti* curieren). Toda bodi dovolj!

Končno pa še nekaj. V „porabnih mislih“ („Dom in Svet“ III. pag. 55.) čitamo tudi te-le stavke: „In kar ni prišlo pri nas od neke strani — že itak ne more dobro biti. Inače ne bi se preziralo rečij dokazanih (sic!) in še vedno po starem kopitu pisalo in govorilo in učilo po slovnica, po šolah po nedokazanih izrekih nekih profesorjev.“ — In nekoliko spredaj čitamo v istem sestavku jadikovanje, „kako nedostatna so pravila po naših slovnica in kako pogrešno pisane besede se sprejemajo celó v naše besednjake;“ izmed besednjakov pa je omenjen ravno najnovejši (t. j. Janežič-Bartlov), v katerega „se je tudi vtihotapila hiba: *kaznovati*.“ — — Da se „kaznovati“ nikakor ni vtihotapil, nego da je pri vstopu prezentiral veljavno vstopnico, smo že povedali; povedati pa še moramo, da ni treba od neke strani „neke strani“ nič zabavljati. Ta „neka stran“ je najnovejši slovník po svojih skromnih zmožnostih s poštenim trudom za tisk priredila. Če je v njem kaj nedoslednega in nedostatnega, kaj pogrešnega in popravila potrebnega (in to vemo, da je — cf. Vorwort pag. IV.), prosimo, popravljajte in popravite, dokazujte in dokažite, a prosimo: brez zbádanja! Ta „neka stran“ dokazanim resnicam nikdar ni in ne bode očij zapirala, naj pridejo te resnice od koderkoli, da so le dokazane. A še jedenkrat moramo ponoviti: nič zbádanja, nič zabavljanja! — —

L. P.

III.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Prevel, uvod in komentar spisal **Franc Brežnik**, c. kr. profesor v Rudolfovem. Tiskala Cirilova tiskarna v Mariboru 1889, 8, 135 str. Založil pisatelj. Cena 60 kr., po pošti 65 kr.

G. prof. Brežnik ni več neznan na slovenskem slovstvenem polji. Trudi se po programih Novomeške gimnazije Slovence z življenjem in delovanjem klasičnih narodov starega veka seznaniti, in to podjetje je hvale vredno,

Tudi preteklo leto nam je prineslo zgoraj omenjeno knjigo kot sad njegovega truda. Najboljši del cele knjige, ki bode tudi širše kroge zanimal, je po našem mnenju uvod. Tukaj nam podaje g. pisatelj v kratkih, a krepkih potezah zgodovino vzgoje in zgovernosti pri Rimljanih; posebno se mu je pa posrečila slika o socialnih razmerah v Kvintilijanovi dobi. Dalje se govori v uvodu o Kvintilijanovem načrtu vzgoje in pouka; posebne važnosti je točka o Kvintilijanovih nazorih o vzgoji značaja, v katerih Kvintilijan da trdi, more govornik le poštenjak biti. O tej tvarini jasno govoriti je precj težavno, in vender je g. pisatelj svojo nalogo prav dobro rešil. Razpravlja se v uvodu tudi o smotru Kvintilijanove vzgoje in pouka in o jezikovnih zaslugah Kvintilijanovih. Prestava obsega I., II., X. knjigo in odlomek iz XI. knjige, namreč drugo poglavje o spominu. Prva tri poglavja I. knjige bodo posebno učitelje ljudskih šol zanimala, in to tem bolj, ker so načela v pedagogiki od Kvintilijana, sevda mutatis mutandis, do naših dni ta ista ostala. Druga poglavja te knjige so le za gimnazijske učitelje važnejšega pomena in nestrokovnjakom naravnost nerazumna, posebno tista, ki se bavijo z latinsko slovnico, z vrlinami in napakami izrazov, s slovniškimi pravili, s pravopisom, s čitanjem i. t. d. Širše kroge bi utegnili zanimati poglavja »o jezikoslovčevem poslu«, »o glasbi«, »o geometriji«, posebno pa 12. poglavje: »Ali je možno, da bi se v taistem času mladina v več predmetih poučevala?« Druga knjiga Kvintilijanova je za zgodovino pedagogike velike važnosti, ker sedanja vzgoja nima več smotra, govornikov vzgojevati. Vender bode našel tudi pedagog današnjih dni marsikatero zrno, posebno če pomislimo, da hoče Kvintilijan govornika - poštenjaka vzgojiti. In saj je tudi naloga naših odgojevalcev poštenjake vzgojevati — sevda poštenjake tudi v verskem oziru, in to je ravno točka, v kateri se sedanja vzgoja najbolj razločuje od vzgoje starih narodov, kajti, »v starem veku je bil namen vzgoje in olike človeške le srečno življenje na zemlji.« Kristjanski pedagog pa ima nalogo svojega gojenca tudi za srečno večno življenje pripravljati. Pravila v nekaterih poglavjih druge knjige, kakor »o obnašanju in dolžnostih učiteljevih,« »naj-li se takoj najboljši učitelj rabi?«, »o načrtu in popravljanju pismenih nalog,« »o učenju na izust,« »o dolžnosti učencev,« imajo še sedaj občno veljavo. Deseta knjiga ima za slovstvenega zgodovinarja mnogo izvrstnega gradiva. Jednajsta knjiga (II. poglavje) obsega razpravo o spominu.

Kar se zlogu v uvodu in v prestavi tiče, bi g. pisatelja le na nekaj opozarjal, namreč da piše v predolghih stavkih in perijodah. To posebnost slovenskega jezika, namreč da ne ljubi dolgih stavkov in perijod, posebno pa ne odvisnih stavkov druge, tretje ali celo četrte stopinje, zapazil je že Slomšek. Zató dam g. pisatelju pomisliti, če je dobro, kakor se čita

str. XXVII.: »Da se pa ne vtegne misliti, da sem si sam odgovor izmislil po navadi Sokratovcev, naj le bo kdo tako trdovraten nasproti resnici, da se predrzne trditi, da ne bode hudobnež s taisto nadarjenostjo, pridnostjo in učenostjo nič slabši govornik postal, kakor poštenjak: pa tudi temu hočem njegovo napačno mnenje dokazati,« ali str. XXX. »In kakor učitelji telovadstva razkosane moči.« Na to posebnost slovenskega jezika bi se bil moral gospod pisatelj tudi pri prestavi ozirati; moral bi marsikatero perijodo razkrojiti, kar se že tudi v dobrih nemških prestavah nahaja. Opozarjam izmed mnogih mest le na str. 11.: »In to pripravi učitelje, da črke, ko jim se zdi, da so jih dečkom po onem pravem redu, po katerem se prvič navadno pišejo, vcepili, od zadaj nazaj poučujejo in z mnogovrstno spremembo mešajo, tako dolgo, da učenci črke po podobi poznajo, ne pa samo po vrsti.« Ali str. 41.: »Tako je dognano, v katerej je bila zapisana.« Semtertja se nahaja namesto določne pridevnikove oblike nedoločna, n. pr. str. XXVI. »ta izvanreden dar.« Fraza »govor držati«, mesto »govor imeti« mi nič kaj ne ugaja. Tiskovne pomote so večinoma že popravljene. Tisek je lep in razločen. To knjigo lahko z mirno vestjo vsem strokovnjakom, pa tudi širšim krogom priporočamo.

Odgovor na J. Lendovšekove opazke

o moji izdaji Fanežičeve slovnice.

Spisal dr. Jakob Sket.

(Dalje.)

22. Neopravičena je želja Lendovškova, naj se deležniki kakor *iskaje*, *lizaje*, *iskajoč*, *lizajoč*, itd. opusté in da se v kaki opombici pristavi, »naj se ne rabite te dve obliki v pisnem jeziku.« Kdor tako uči ali kaj takega zahteva učiti, pregreši se proti našemu jeziku, kakor se ta zdaj govori in piše. Celó po krivici zahteva na dalje g. L., da se naj uči, da je oblika *kupujé* se začela splošno rabiti v novi slovenščini. Kdor tako uči, piše slovnico najbrže za vnuke naše, ne pa za učence iz sedanje dobe.

Isto krivico dela g. ocenjevatelj naši slovenščini trdeč, da je krivo pisati *kupovaje*, *zatajevaje*, itd. Najboljši izmed naših pisateljev se poslužujejo teh oblik, in reči moram, da se dandanes v dosti večjem številu piše *kupavaje* kakor *kupujé*, in to je celó naravno. Oblika *knpujé*, *gospoduje* itd. se zategadelj ne more priljubiti ter si pridobiti splošne veljave v našem jeziku, ker se prelahko s 3. jedinsko osebo: *kupuje*, *gospoduje*, zamenjava,

Zato, ker sem vam vse leto trobil: quidquid discis, tibi discis non praeceptor; sedaj pa imate, kar ste hoteli imeti; jaz sem bil jezen *vse leto* (Curt. § 405), vi pa ste jezni *koncem* leta — uter melius? *Koncem* šolskega leta je »Slovenec« objavil neko sporočilo (17. jul. l. 1890.)

B. Ablativ z obliko lokala.

Tu imamo samo zastarele padeže; Curtius jih zove »*versteinerte casus*«, in so deloma adverbijalnega pomena, n. pr.: *Lani* je bilo deževno, *letos* je bolj suhotno. — *Pomladi* vse zeleni. — *Jeseni* je slana ajda oparila. — Kjer *pozimi* burja brije, tam *poleti* suša tare. (Drugače je, če pišemo saksebi: *po zimi* nastopi pomlad, *po letji* sledi jesen.) — *Podnevi* zajec v grmu spi. — *Ponoči* se v detelji pase. — *Sinoči* je v Hrušči gorelo. — *Nocoj* bo treskalo. — *Drevi* me ne bode domov (drevlje — pozneje). — Semkaj spada tudi *temporalni genitiv*. Martin *zjutraj* (za utra + i) zgodaj vstane; *večeri* pozno spat gre. — *Dnes* (dne + sego) bo cesarska maša za poroko. — *Danes* (ta dan) bo ves dan solnce pripekalo. (Gorenjski *dons* je napačen.) — *Letas* (leta + sego) — tega leta, *letos* (leto + se), to je: Leta tekočega daj vam sreče obilno previdnost. Koseski. *To leto* je dobra letina za žito. — *Doma* je lokalni genitiv: Tega človeka ni nikdar doma.

Če povzamemo vse padeže skupno, imamo v novoslovenščini 9 padežev brez prepozicije: I. Nominativ. II. Genitiv. III. Dativ. IV. Akuzativ. V. Ablativ načina (modi). VI. Ablativ orodnik (instrumentalis). VII. Ablativ pridevni (praedicativus). VIII. Ablativ časovni (temporalis). IX. Ablativ pri-slovni (adverbialis).

P. Ladislav.

Književna poročila.

XI.

Jezik v Mat. Ravnikarja »Sgodbah svetiga pisma sa mlade ljudi«.

(Konec).

Na strani 39. svoje razprave našteje g. razpravljalet nekaj primerov, v katerih bi bil Ravnikar po njegovi sodbi pogrešno rabil glagole dovršnike namesto nedovršnikov. Nam se dozdeva, da se pri nekaterih teh primerov dá dovršni glagol razložiti in opravičiti, in da Ravnikar tudi v teh ondu citiranih stavkih ni do cela izgrešil jasne pomišli o bistvu in pomenu dovršnih in nedovršnih glagolov. Partija o perfektivnih in imperfektivnih glagolih je pač najtežavnejša v slovenski slovnici, ker je v tem poglavju še

marsikatero vprašanje nerešeno, in ker sedaj obična slovenska pisava marsikateremu le-sem spadajočih pravil daje preobširno rabo, to pa zopet zató, ker nimamo dovolj jasno določenih mej in se le preradi v kako tako ne dovolj točno precizirano pravilo (rekel bi) zaletimo in je potem pretiravamo.

Naše slovnice razločujejo pravi sedanjik zaznamenujoč v sedanjosti vršeče se ali v sedanjosti trajajoče dejanje in pa neomejeni ali vsakočasni sedanjik, ki zaznamenuje nastop dejanja ali dejanje, ki more vsekdar nastopiti in ob svojem času tudi nastopi. Prav učé slovnice pri tem razločevanju, samó to je opomniti, da bi bilo določneje in primerneje takozvanemu »pravemu«⁶ sedanjiku dati ime »trajnostni ali durativni«⁶ sedanjik, ker ima pomen trajnosti ali durativnosti, drugič pa še, ker bi utegnil kdaj tudi neomejeni sedanjik biti pravi. Pravi sedanjik je namreč tisti, ki zaznamenuje to, kar je v resnici sedanje, ne pa, kar je zaradi živejše predočitve samó v sedanjost predstavljeno. V resnici sedanje pa, mislim, da je ne samó to, kar se v sedanjosti godí in vrši, ampak tudi to, kar se v sedanjosti (t. j. v trenutku, ko dejanje konstatiram) zgodí in izvrši. *Dajem, posojujem, izročam* i. t. d. so pravi in zajedno durativni sedanjiki (= dajanje, posojevanje, izročevanje i. t. d. se sedaj vrši); *dam, posodim, izročim* i. t. d. so tudi pravi sedanjiki, če ž njimi izvršitev dotičnega dejanja spremim, t. j. zajedno ko dejanje izvršim, tega dejanja izvršitev tudi z besedo konstatiram; pomena durativnosti pa ta pravi sedanjik nima, nego le goli faktiški ali dejanski pomen. S tem, da ta sedanjik nima trajnostnega pomena, še ne neha biti pravi sedanjik, kaj bi sicer tudi bil, pretekli čas ni in prihodnik tudi ne more biti. In čudno je tudi to: Sedanjike perfektivnih glagolov imenujemo vsakodôbne in neomejene, na drugi strani bi jih pa izključevali od sedanjosti. Če bi takóv sedanjik ne mogel biti pravi sedanjik, potem bi ne bil pač vsakodôben in neomejen; taka izključitev bi bila precejšna omejitev. V pravem sedanjiku razločevati nam je torej dvojen pomen; imamo namreč prave sedanjike z durativnim pomenom, pri teh se je posluževati le imperfektivnih glagolov; imamo pa tudi prave sedanjike z golim dejanskim (faktiškim) pomenom, v teh nam pa služijo tudi perfektivniki. Kaj li je to, dejanski pomen? Dejanski pomen glagola imamo, če zamislimo dejanje samó na sebi, nerazdeljeno na začetek, vršitev in izvršetek, če si je predstavimo v jedni nerazdeljeni misli brez ozira na trajnost in rezultat tega dejanja, če konstatiramo goli faktum. *Priporočam se*, kadar navajam priporočilne momente, naštevam svoje prednosti in sposobnosti i. t. d.; če pa samó pri odhodu ali slovesu konstatiram željo, da bi rad ostal v blagem spominu, da bi rad videl, naj bi dotičnik náme ne pozabil, nego pri vsaki priliki se náme ozíral in me podpiral i. t. d., tedaj se mu *priporočim*. *Izročam* (ich bin mit der Uebergabe beschäftigt) je durativnega pomena,

izročim (ich übergebe) konstatira samó izročitev. *Hvalim, priznavam* sta durativnega (oziroma iterativnega) pomena, *pohvalim, priznam* pa sta tudi prava sedanjika, a samó dejanskega pomena. »Prav si storil, *pohvalim* te zato (i. e. izrečem ti pohvalo)*; *priznam* (ich gebe zu, pustim veljati [ne: puščam! pustim veljati — in potlej velja] — *priznavam*, ich gebe allmählich zu, zdaj malo, potem zopet malo, takó dolgo, da je priznano). Trdovraten zatoženec n. pr. sprva ne *prizna*, česar ga dolžé, nego taji misleč, da je mogoče utajiti, ko mu pa začnó s pričami dokazovati, tedaj jedno za drugim *prizna*, on polagoma *priznava*, in napósled, ko vidi, da se mu vse laži in vsi izgovori izjalovijo, skesano reče: *priznam*, da je vse takó, kakor tožba pravi, i. t. d. — poprej pri izpraševanju je *priznaval*, sedaj skupoma *prizna*. —

Naše slovnice učé, da se za sedanjik ne smejo rabiti perfektivni nego brezizjemno le imperfektivni glagoli. Ta trditev meni ni jasna, bodisi da mi je mišljenje že takó močno izneslovenélo, ali je pa res, kar trdim, namreč, da je ločiti sedanjik z durativnim pomenom od sedanjika z golim faktskim pomenom, in v zadnjem slučaju da so tudi perfektivni glagoli dovoljeni, časih jedino pravi. Tisto pregánjanje perfektivnikov in negovanje imperfektivnikov nas je dovedlo do nekaterih prav čudnih občevalnih fraz. N. pr. Potujoč po deželi obiščem v N. znanca. Ko vstopim, me prirčno pozdravi, ponudi sedež, in razgovor se začne z vprašanjem: »No, od kod pa *prihajaš*?« (*prideš* bil bi bajé germanizem!) Kakšen — izem je pa *prihajaš*? Prihajati je pač le = im Herankommen begriffen sein, herannahen (dur.) ali pa = zu kommen pflegen (iter.). Moj prihod pa je sedaj dokončan, ne vrši se več, tedaj ne *prihajam* več, marveč sem prišel. Kaj to *pomenja*? Was hat dies zu bedeuten? kakor bi *pomeni* (= ima pomen) ne bil imperfektivum, torej i durativnega i faktskega pomena. — Sem spada tudi že omenjeni durativni »*priporočam se*« namesto golo dejanskega »*priporočim se*« i. t. d.

Upravičen je tedaj tudi dejanskega pomena »*fklenem s' profhnjo*« namesto durativnega »*fklepam*«. »Delati fhest dni naf f' tem podvuzhi« (i. e. dá nam náuk jedenkrat za vselej, a ne »poučuje« = er ist mit dem Unterweisen beschäftigt). »Podam vam tretji ino zheterti dél sgodeb fvetiga pifma« Hiemit übergebe ich euch (faktum) — »*podajam*« bi bilo ich bin von der Uebergabe in Anspruch genommen. — Če se je v drugi izdavi Prešérnovih poezij verz: »Vam izročim, prijatla dragi mani!« izpremenil v: »*Izročam vam*« i. t. d., tedaj treba temu ravnanju nasproti opomniti, da ni vsaka izpremembra že poprava (kot popravo jo namreč navede g. Bežek), med temi takozvanimi popravami je tudi dosti skáz. Toda o nepotrebnih izpremembah in popravah v Prešérnovih poezijah drugokrat in na drugem

mestu, tukaj bodi samó opomnjeno, da je gospod razpravljalet v citiranem verzu prav čudno nastavlil interpunkcijo, ki ni niti v soglasji s prvotnim Prešérnovim niti z druge izdave tekstom, on namreč citira:

»Vam izročim prijatla, dragi Mani!«

namesto:

»Vam izročim prijátla drági máni!

Kí spí v prezgódnim gróbi, pésem mílo.«

Misel ni morda: »Vam manom (čegavim?) izročim prijatelja«; ampak: »Vam drugim manom prezgodaj umrlega prijatelja (M. Čopa) dediciram to milo pesem (Krst pri Savici)«. — Z izrekom »Vam izročim« je posvečenje dovršeno, v besedi »izročim« tiči vsa dedikacija brez kakih dolgih ceremonij, torej goli faktum brez vsake primesi durativnega pomena, pa naj bi ne bil na mestu perfektiven izraz »izročim«? Čudno! »Izročam« naj bi se glasilo — kakó, ali se mani branijo te dedikacije, ali je to izročanje takó mudno, kakor če n. pr. umirovljeni vodja kakega urada preoddaja svojo pisarno nasledniku? — To od slovničarjev (sevéda ne brez povoda) zasejano teženje za imperfektivniki je preveč omah dobilo na vseh progah slovenskega pisateljevanja, pri beletristih in žurnalistih, v občevalnem jeziku in po prigodnih govorih. Vzgledov poiščimo v domačih predalih, da ne bode zamere. (Lj. Zvon VI. pag. 236 čitaš: »*Zvédamo* tudi, da« nm. zvemo. pag. 790: »po novih sedaj šele *zaslejanih*, a prej nam nepoznanih proizvodih književnih« pag. 765: »Nemško-slovenski del znanega Janežičevega slovarja je pošel v svojem drugem *izdavanji*« . . . nm. izdanji. Lj. Zv. X. pag. 240: »Kar se zloga v uvodu in v prestavi tiče, bi g. pisatelja le na nekaj *opozarjal*« . . . nm. opozoril). Sicer bi pa vzgledov lahko navedli cele strani, toda navedem naj samó še ta-le popis nekega pogreba, čital sem ga v nekem našem dnevniku: » . . . Sprevod je bil velikansk. *Opažali* smo mej udeleženci g. državnega poslanca J., g. vladnega svetnika N. in mnogo drugih dostojanstvenikov.« — *Opažali* namesto *opazili*! Prav takó se mi je to zdelo, kakor če bi bil čital v poročilu o ribji lovi n. pr.: »Lovili smo 8 sulcev, 15 postrvij in še več drugih rib« . . . namesto »ujeli«. — Krivi náuk, da se perfektivni glagol nikdar ne smé rabiti za sedanji čas, pa ima močno zaslombo v drugem še bolj krivem in napačnem nauku, češ, da sedanjik perfektivnih glagolov ima le pomen futura, da se zató ne smé in ne more rabiti za sedanjik. A to trditev je razumeti cum grano salis. Res je, lahko zaznamenujejo perfektivni glagol tudi futurum (nekaterim perfektivnikom je še trdno obveljal ta pomen n. pr. pojdem, poletím i. t. d.), zató pa ne treba še misliti, da družega pomena nimajo. — Reči moram, da me je prav neprijetno zbodlo, ko sem čital v Ljublj. Zvonu VII. pag. 187.: »Ni pa nikakor ne res, kakor uči g. kritik, da se ima dejanje vršeče se v

prezentu, izražati dovršnim glagolom, kajti dovršni glagoli imajo sicer obliko prezenta, ali njih pomen je futuren. Ako rečem tedaj n. pr. »sodnik dovoli« znači to ne: »*der Richter bewilligt*«, temveč: »*der Richter wird bewilligen*«. — Iskal sem in iskal po V--rjevi kritiki tu podtaknjene nauka, a nisem ga našel. Tudi bi bil takšen nauk, češ, da se ima dejanje *vršeče* se v prezentu (torej durativni pomen!) izražati z *dovršnim* glagolom, popolnoma napačen. K sreči pa tega nihče ni učil, in tudi g. V--r ne. Če pa g. V--r (pag. 55.) zahteva, naj se namesto: »sod *dokončuje* (erkennt zu recht)« piše rajši: »sodišče *razsodi*«, tedaj moramo temu upravičenemu zahtevanju le pritrditi, zakaj o kakem *vršečem se* (t. j. durativnem) dejanju tu niti najmanje ni govora, tu imamo samó sedanjik s pravcatim golo dejanskim pomenom. »Sodišče razsoja« (oziroma »sod dokončuje«) bi pomenilo der Gerichtshof hat mit der Zurechterkennung zu thun — »se vbada, se vpira«, da bi razsodbo dognalo; mi pa v tem slučaju hočemo reči, da je razsodba dognana. — Der Richter bewilligt (im vorliegenden Falle) je v slovenščini jedino pravilno preloženo s: »sodnik dovoli«; »sodnik dovoljuje« bi se reklo, der Richter hat jetzt mit der Ertheilung der Bewilligung zu thun (durat.) ali pa: der Richter pflegt zu bewilligen, er bewilligt in vielen Fällen (iterat.). — Da vemo, kakšen glagol nam je staviti, perfektiven ali imperfektiven, t. j. ali imamo pred seboj goli dejanski ali durativni sedanjik, v to priporočajo nekateri prav primitiven pomoček samoizpraševanja, češ na vprašanje: kaj storim? odgovarjati je s perfektivniki, na vprašanje: kaj delam? z imperfektivniki. Poslužimo se tudi tukaj tega pomočka. Jezikovna zavest, ki živi v nas, pravi nam, da moramo vprašati: »kaj stori sodnik?«, a nikakor ne: »kaj dela?« — v jednom slučaju dovoli, v drugem ne dovoli, zdaj razsodi takó, zdaj takó; sodišče razsoja (t. j. preiskuje), ali ima A ali B pravo, razsodi pa (spozna), da ima A (ali da ima B) prav.

Toda dovolj! Da ob kratkem ponovimo, kar smo povedali: dva stavka imamo v teoriji o slovenskem glagolu zabeležiti, ki sicer res imejta do neke meje svojo veljavo, ali nikar jih ne pretiravajmo! Ta dva stavka sta: 1.) da ima sedanjik durativni pomen, da mu torej služijo samó imperfektivni glagoli, 2.) da ima sedanjik perfektivnih glagolov pomen futura. — V tej obliki sta ta dva stavka napačna in pretirana. Res je s sedanjikom večinomoma združen durativni pomen, vendar ne manjka pravih sedanjikov z golim dejanskim pomenom (v katerih je staviti perfektivni glagol). Res je, da imajo lahko perfektivni glagoli tudi pomen futura, ni pa nikakor ne misliti, kakor bi imeli povod in vselej le ta pomen. —

Na strani 40. graja g. Bežek prehitro menjavanje pripovednega sedanjika in pripovednega perfekta. V tem mu moram prav od srca pritrditi in posebno opozoriti na to pogostoma se nahajajočo napako tiste, ki

spisujejo knjižice pripovedne za mladino, in tiste, ki sestavljajo šolska berila, naj se je ogibljejo. »Gal, fe vsdigne s' Sihemzi, in fe je vdaril s' Abimelekam«, to je neupravičena izpremembra časov, zakaj tu imamo dva priredna spojno zvezana stavka; kopulativna zveza v priredji je pa najtesnejša in zahteva, da sta oba stavka jednaka po veljavi in kolikor mogoče tudi po zunanosti. — Ne dá se sicer tajiti, da je tako menjavanje časov tu pa tam lahko dovoljeno, da ima časih prav poseben učinek, toda vsaka reč na svojem mestu in ob svojem času — v kopulativnih zvezah pa to ne gre kár brez pravega povoda. Opomniti je tudi, da treba dobro razločevati pripovedni sedanjik (das erzählende Präs., praesens historicum) od opisovalnega ali slikajočega sedanjika (das schildernde Präsens, praesens descriptivum). V pripovedovalnem sedanjiku prevladujejo dovršniki, v opisovalnem nedovršniki. Prav prijetno pa čestokrat pripovedni in opisni sedanjik menjavata in se vrstita, kakor se pač pesniku ali pripovedovalcu umestno zdi, da svoje pripovedovanje pri kakem znamenitejšem prizoru ustavi in ta prizor živeje naslika, pa zopet pripovedujoč dalje hiti. S tem v zvezi je tudi menjavanje pripovednega sedanjika in perfekta. —

Sklenem z željo naj nas g. razpravljalec kmalu razveseli z novo razpravo, ali naj vsaj objavi leksikalni del k tej svoji razpravi.

L. Pintar.

XII.

Balade in romance.

Napisal *A. Aškerc.*

(Konec.)

Ko bi čitatelji naši ne bili že prebiral v našem listu večine Aškercčevih balad, navedli bi jih tu v novič; a tako se nam to ne vidi potrebno; zakaj niti zapreti niti izogniti se ne moremo prepričanju, da bo o umestnosti naše gorenje trditve prepričan vsakdo, kdor bere le jedno njegovih pesmij. Kakor bi deval kamen na kamen, rezan in oglajen, takó rase pod njegovim peresom stavba za stavbo pred nami, in ko jo imamo celo pred seboj, zasveti se v čarobnem svitu, belemu grádu jednako, ki ga obsije zahajajoče solnce. Koliko skrivnostij tiči za takimi zidovi — kakó jasno se nam kaže tu bela gola stran ozidja, in kakó čarobno jo prestvarja zlati žarek, ki se mudi za trenotek ob nji! Ko smo prečitali, izginila je podoba, ali v srci nam zveni še vedno odmev sreče in nesreče, veselja in bolesti, kreposti in zlobnosti, ljubezni in sovraštva, trpljenja in zadoščenja, ki smo jih gledali vse takó od daleč, golo resnično in prozorno, a vender le pokrito in divno